

TAKILARDA KULLANILAN ORGANİK VE MİNERAL TAŞLARIN İNSAN ÜZERİNE ETKİLERİ

Sibel Kılıç*

Özet:

Renk biçim ve dokusal özellikleri ile son derece estetik ve ilgi çekici özelliklere sahip olan değerli / yarı değerli organik ve mineral taşlar, aynı zamanda, sertlik, berraklık ve dayanıklılık gibi özellikleri ile mücevher taşı olarak da anılmaktadır. Ancak taşlar yalnızca estetik ve dokusal özellikleri ile değil, takıların ilgili fonksiyonlarının anlam ve önemini pekiştiren ve güçlendiren bir işleve de sahip olmuşlardır.

Organik yapısından dolayı, canlılarla arasında doğrudan ilişkisi, somut ve objektif olarak ortaya konmuş olan “kuvars kristali” örneğinden hareket ederek,yine organik yapısal özelliğinden dolayı model olarak ele alınan başta “akik taşı” olmak üzere bazı organik ve mineral taşların insan organizması ile arasındaki bio-ritmik ve psikolojik etkileşimleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla bu çalışma, yüzyıllardan beri alternatif tıp aracı olarak itibar ve rağbet gören taşların, organik ve inorganik mineral taşlar olarak sınıflandırılmasını ve insan organizması ile arasında kurduğu ilişkiyi analiz etmeyi esas almıştır. Böylece tarihsel süreçte daima tartışma konusu olan taşların insan bedeni üzerine yaptığı fiziksel ve psikolojik etkiler önemli ölçüde “bilimsel” bir zemine oturtulmaya çalışılarak, ilgili inanç ve itibari değerlerin rasyonelize edilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Organik taşlar, Mineral Taşlar, Süs Taşları, Takı Tasarımı, Sağlık ,Gemoloji,Mücevher

Abstract:

With their textures, forms and colours, illustrating extremely impressive and aesthetic features, organic and inorganic stones are being also used as jewellery due to their physical features such as durability, clarity and hardness. However, stones not only used simply for their aesthetic and textural features, they also had been attached some values in relation with their functions which in turn have reinforced their meaning.

Due to its organic structure, by starting with quartz crystalline, the organic relationship between living beings and crystalline has been illustrated and in this context again due to its structural properties, biorhythmic and psychological relationship and interactions between cornelian and human organism has been attempted to be analysed. Accordingly, this study aims to classify the stones under the broad headings of organic and inorganic mineral stones and also targets to illustrate relation between human organism and

* Dr. Öğretim Görevlisi, Marmara Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu, Kuyumculuk ve Takı Tasarımı Bölümü, skilic@marmara.edu.tr, dr.sibelkilig@gmail.com.

stones which have been used as alternative medicines for many centuries. Thus, the debate about the physical and psychological effects of stones over human body has been tried to be given a significant scientific substructure.

Key Words: Organic Stones, Mineral Stones, Precious Stones, Jewellery Design, Health ,Gemology,Jewellery

GİRİŞ

İlkel topluluklardan itibaren taşlar; sığınma, siper, silah, büyü, inanç, iletişim ve fiziksel/metafiziksel deva gibi konularda en değersizinden en değerlisine değin insanoğlunun ve toplumların gelişim, değişim ve dönüşümü üzerinde sayısız faydalar sağlamıştır. Bu faydaları kendi içerisinde sınıflandırdığımızda, karşımıza, “dışsal katkılar” ve “içsel katkılar” olarak iki ana grup çıkar. Sayılan özellikler içerisinde fiziksel ve metafiziksel katkılar diğer faydalardan ayrılarak “içsel katkı” kapsamında değerlendirebileceğimiz bir tipolojiyi oluşturur. Dolayısıyla, içsel katkılar, takıların insan fizyolojisi ve psikolojisi üzerine yaptığı katkılarla ilişkili olup, bu katkı, takıların iki ana malzemesinden biri olan, değerli ve yarı değerli organik ve mineral taşlar vasıtası ile gerçekleşmektedir.

Dışsal katkılar bağlamında sınıflayabileceğimiz özellikler ise, taşların ilkel insan için bir tür korunma çepri oluşturarak, “yaşamsallık ifade eden işlevler” ve “kültürel işlevler” olarak kendi içerisinde ayrı bir gruba dâhil etmek mümkündür. Çünkü insanın temel yaşamsal ihtiyaçları olan “barınmak”, hayatta kalmak için “savunmak”, kesici alet olarak kullanmak suretiyle “beslenme” ve hatta kabul görme gibi konulardaki katkıları, taşların yaşamsal yönüne ilişkin iken, arkaik toplumlarda, inanç, iletişim, statü, güç ve sınıf göstergesi olan takılar, bu yönleri ile dış dünya ile insan arasında maddi ve manevi bağlamda kültürel bir köprü kurarak sosyo-kültürel bir işleve sahip olurlar.

Doğal taşların, insan sağlığı üzerindeki yerini önemini ve bilimsel zeminini irdelemeden önce taşın, insanoğlunun evrimleşme sürecine etki ve katkılarını hatırlamak gerekir. İnsanoğlunun primitif oyun malzemesi olan taş, yaşamla ilk ilişkisini kurmaya başlayan birey için, oyunun yanı sıra aynı zamanda en ilkel savunma ve savaş aracıdır. Daha da öteye gidecek olursak, İnsanoğlunun, dış yaşamla arasında oluşan ilk materyal ilişki taş ile başlamış olup, gözünü açtığı yer olan taş ve kaya mağaralar, ilk sığınma alanları ve muhatap olduğu objelerdir. Tüm bunların yanı sıra taşlar, tarihsel süreç içerisinde, insanoğlunun fiziksel ve metafiziksel olarak medet umduğu ve şifa bulduğu ilk ve çok özel objeler olmuşlardır. Taşların ; insan yaşamı ve evrimleşmesi üzerindeki temel ve belirleyici tabiatı, uygarlık tarihi boyunca bireyin, toplulukların ve medeniyetlerin oluşum ve

gelişimine öncül katkıları, taş ile insan arasında kurulan köklü ve sarsılmaz bir ilişkiyi vücuda getirerek, günümüze değin varlığını sürdüren istikrarlı ve süreğen bir birlikteliğe neden olmuştur. Ayrıca tüm müspet ve menfi bilimlerin teorik ve pratik olarak ilgi alanına giren taşlar, medeniyetlerin oluşum sürecine ve bilimsel ortama birinci derecede katkı sağlayan önemli materyaller olarak dikkat çeker.

Değerli ve yarı değerli taşlar; fizikçiler için yapısal özellikleri, kimyacılar için bileşenleri, teologlar için büyüsel ve tılsımlı özellikleri, coğrafyacılar için, rezervi, dağılımı, kaynakları, tarihçiler için, iktisadi ve siyasi yapıya etkileri, astrologlar için parapsikolojik etkileri ve sanatçılar için, biçim doku ve renk özellikleri bakımından ilgi odağını oluşturarak çalışma alanına dahil olurlar. Tüm bunların yanısıra taşlar; ilgili fiziksel, psikolojik ve hatta batıl yönleri ile geniş bir etki sahası oluşturarak, reklam ve pazarlama sektörünün etkin elemanlarından biri olarak ta varlık gösterirler Zira taşların tarihsel süreç içerisinde en etkin kullanım pratiklerinden birini, “organik ve mineral bir özelliğe sahip olmadığı” halde tıp bilimindeki “*Plasebo Etkisine*” türdeş bir özellik oluşturmaktadır.¹

Dolayısıyla, organik ya da inorganik tabiata sahip olmayan bazı taşlar; etki altına alınmak istenen hedef kitle üzerinde, herhangi bir fiziksel etkiye sahip olmadığı ve olamayacağı halde, olacağı yönündeki telkine dayalı bir pazarlama metodu olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla takılardan ev aksesuarlarına ve günlük araç gereçlere kadar uzanan geniş bir alanda hayat bulan bu taşlar, onlara yüklenen yüksek anlam ve beklentilerden hız alarak, iktisadi ortama yön ve biçim veren kapital unsurlar arasında ayrıca yerini almaktadır.

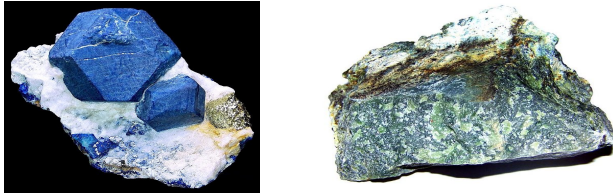
Taşlar organik ve mineral taşlar olarak kendi içerisinde ikiye ayrılmıştır. Kuvars Kristali, Kehribar, İnci ve Mercan organik bir yapıya sahip iken, bunların dışında kalan değerli ve yarı değerli taşlar mineral taşlar adı altında sınıflandırılmakta olup inorganik gruba dâhil olurlar. Mineraller genellikle doğal olarak oluşmuş, kimyasal kompozisyona sahip ve iç yapıları ise geometrik bir tekdüzelikten oluşan inorganik sert kütlelerdir.

MÖ 1400 yıllarında yaşamış olan Asurlularda dâhil olmak üzere birçok erken medeniyet; birbirinden güzel nadir bulunan, büyülü özellikler atfedilmiş organik ve mineral taşlara büyük bir ilgi göstererek kayda değer

¹ Bu uygulama gereğince; farmakolojik bir özelliğe sahip olmadığı halde, fizyolojik bir nedene sahip bir rahatsızlığı olmadığı, psikolojik kökenli olduğu teşhis edilen hastaya reçete edilen bitkisel bir bileşimin etkili olduğu yönündeki psikolojik telkinle tedavisi sağlanmaya çalışılır. Bu ilacın farmakolojik yönüne duyulan güven ve doktorun telkinleri ,hastayı iyileşmeye güdülemek sureti ile şifa bulması sağlanır.

yatırımlar yapmışlardır.² Bu yüksek ilginin temelinde yatan en önemli sebeplerden birisi ilkel insanoğlunun organik ve mineral özellikler taşıyan taşların maddeyi aşan özelliklerine karşı duydukları merak yatmaktadır. Örneğin organik bir yapıya sahip olan, kehribarın statik elektrik yükü ve oluşumundaki bio-ritmik safhalar, mıknatıs taşının demiri çekmesi, kristallerin ışığı kırma özelliği, suya atılan taşın ritmik ve düzenli genişleyen halklar oluşturması, inci, kristal, mercan gibi organik bazı taşların büyüme ve çoğalma özelliklerine sahip olması, insanoğlunun dikkatlerini odakladığı bir konu olmuş ve bu zeminde gelişen metafiziksel ve parapsikolojik bir taş literatürü oluşmuştur. Bahsi geçen taşların dinamik yapısal özelliklerinden dolayı, taşlara atfedilen metafizik güçlerden insanoğlu ya faydalanma yoluna gitmiş ya da bu güçleri kontrol altına alma gereğini duymuştur.

Taşların sağlık üzerine yaptığı etkiler hakkında ortaya konan bilgiler, ilgili sübjektif ve objektif bilim alanlarının tabiatına paralel olarak, doğruluğu ispatlanmış nesnel bilgiler ve doğruluğu ispatlanmamış ancak genel geçer kabul gören öznel bilgiler olarak ikiye ayrılır. Taşların insan sağlığı üzerine yaptığı fiziksel ve somut etkiler ise bu iki yaklaşım arasında kaygan bir zemin oluşturan tartışmalara hayli açık bir konudur. Taşların sihirli ve tılsımlı gücüne sığınma geleneği erken dönemlerden beri varlığını korumakta olup *Eflatun*, *Herodot* gibi filozoflar da, *Lazurit*, *Malahit*, *Nefrit*, *Kehribar* gibi taşların şifalarına yönelik rivayetleri söz konusudur. Ancak taşların tarihsel süreç içerisinde alternatif ve objektif tıp aracı olarak kullanılmaları söz konusu olması sebebiyle bu rivayetler gerçeküstü söylemlerden ibaret olmayıp, antik dönemlerin yaşam tecrübelerinin ışığı altında biçim kazanmış olan ve içerisinde rasyonel bir takım verileri barındıran, hayal gücü ile zenginleştirilmiş anekdotlardır.

Resim 1: Lazurit Afganistan – Nefrit Taşı Polonya

² Mirzoeff, 1985:55-56.

Resim 2: Opal Nevada, USA ve İşlenmiş Opal Avustralya

Resim 3: Baltık Bölgesinden doğal kehribar ve kehribar takı

KUVARS KRİSTALİ VE İNSAN ORGANİZMASI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Yaklaşık 80 bin sene önce Ortadoğu'da modern insanın ortaya çıkması ile Neolitik atalarımızın ölümlerini kuvars kristalleri ile birlikte gömdükleri bilinmektedir. Aynı zamanda Şamanlar'da ilkel ritüellerinde kristalin büyüsel ve tılsımlı özellikler atfettikleri ettikleri kristallerden faydalanmışlardır.³ Nitekim büyü "kristal küreler" anonim halk edebiyatına ve her toplumun mitolojik hikayelerine tema oluşturan oldukça önemli bir tema olarak dikkat çekmektedir. Oldukça köklü bir tarihe sahip olan taşlar ve insanoğlu arasındaki ilişki çeşitli anlam, önem ve biçimlerde halen sürmeye devam etmektedir. Kuvars Kristali, *Akik Taşı*, *Aventurin*, *Mor Yakut*, *Sitrin*, *Yeşim Taşı* ve *Sodalit gibi taşların* insan sağlığı ve enerjisi üzerindeki etkileri çok uzun zamanlardan bu yana itibar edilen bir durumdur. Belirtilen bu faydalı etkiler, kıymetli taşlarla şarj edilen suyun tüketimi sonrasında da gözlemlenmiştir.

³ Stacey, 1989:73.

Değerli taşlarla şarj edilen su içildiğinde sağladığı faydalarla ilgili teorilerden birisi, Kuvars Kristali ile alakalı olup, vücudun “çakralar” adı verilen bölgelerine yaptığı etkilerdir ki, bu bilgi, çok eski Tibet inançlarından kaynak almaktadır. Çakralar vücudun enerji merkezleri olup, enerji spiralleri şeklinde görselleştirilmeleri mümkündür. *Çakra* Sanskritçe de “tekerlek” manasına gelen bir terimden türetilmiştir. Çakraların her biri, bir enerji merkezi olarak insanlara dengeli bir şekilde kendilerini iyi hissetme duygusu yaşatırlar. İşte bahsi geçen bu her Çakra ya da enerji merkezi yarı değerli bir taş ile alakalandırılır. Yarı değerli taşlarla ya da kristallerle şarj edilen içme suyu bahsi geçen bu enerji bölgeleri arasında bir denge sağlayarak bedensel bir armoni oluşturur.⁴

Statik bir dengeye sahip olan kristal ile dinamik bir dengeye sahip olan organizma, canlı birer organik yapıya sahip olmaları bağlamında birbirlerine yaklaşırlar. Kainatta beş ışınli simetrisinin yasaklanmış olmasına rağmen kristallerin bu yasağa aykırı bir tabiatı söz konusudur. Sovyet devrinin kristaller üzerinde çalışan bilim adamı, kimyager, akademisyen N. V. Belov’a (1891-1982) göre:

“Kristallerde iç parçacıkların birbirine uyuşmaması yüzünden meydana gelen devamlı çelişki, o parçacıkları canlı tutmaktadır. Bunun akabinde ise, kristalin özünü oluşturan o parçacıklar bir canlılık sağlamaktadırlar. Bu ise kristalde ve diğer küçük organizmalarda kendine has bir simetriyi koruyarak onların hayatta kalmasını sağlayarak, taşlaşmaktan korur ve varlığını devam ettirir. Buna rağmen kristalin de, organizmanın da kendi içlerinden meydana gelen sistemle yürütüldükleri için aralarında yeteri kadar benzerlikler de vardır. Canlı organizmanın çevredeki olaylara reaksiyonu olduğu gibi kristalin de aynı şekilde tepkisi vardır. Bazı kristaller sıkıştırıldığı zaman onlarda yüzeysel şarz yükü meydana gelir. Dolayısıyla kristallerde organizmalar gibi üşüme ve hastalanma söz konusu olabilmektedir.

Robert Scott’un 1906’da Güney kutbuna seyahatindeki asıl sorun da bu konuyla alakalıydı. Yani makinenin çalışması için gereken maddelerin donma noktalarının yanlış tespit edilmesidir. Organizmaların hastalığa karşı dayanıklılığını arttırmanın en mühim yolu bağışıklık sistemini daha aktif hale getirmektir. Yani gıda maddelerine bazı mikromaddeleri katmak iyi gelebilir. Kristallerde de aynen bu görüş geçerlidir. Kristaller âleminde karakterlerin uyuşması denen bir terim de vardır, buna Epitaksi denir. Benzer yapıdaki kristaller birbirinin üstünde büyüüp genişleyebilmektedir. Mesela, alüminyum kromun, klorin ise sodyumun üstünde gelişme gösterebilir.

Dolayısıyla kristal örneğinde görüldüğü üzere taşlarda organizmalarda görülen dinamik karakterin statik analogunu görebiliyoruz. Nitekim, canlı organizmalar gibi kristalinde uzayabilme, beslenebilme ve üretilebilme

⁴ Bell, 2006:7.

özelliği söz konusudur. Kristalin uzama tekniği Deoksiribo Nukleik Asit'inkine benzerdir. Başka bir deyişle, kristal spiral şeklinde yuvarlak dönüşler yaparak uzar. Birbirinden tamamen ayrı zaman dilimlerinde çalışan Sovyet kristal bilimi uzmanı G.G. Lenleyn ve İngiliz kristal uzmanı F. Frank kristalin kendi kendine döngü yaparak, basamak basamak, spiraldeki döngü sayısını azar azar çoğaltarak uzadığını iddia etmişlerdir.⁵

Kristalin söz konusu fiziksel değişimi, çevresi ve kendisi ile girdiği tepkime sonucunda geçirdiği başkalaşımın ifadesidir. Bilinen taşların birçoğu mineral oksit ya da silikatlardan oluşmaktadır. Örneğin, kuvars ailesinin bütün üyeleri, berrak kuvars kristali, ametist ve roze kuvarsı da dâhil olmak üzere tamamı silikon dioksittir (SiO₂). Diğer bir husus ise, minerallerin kimyasal kompozisyonlarının aynı olmalarına rağmen yapıları farklı olabilir. Örneğin elmas ve grafitin her ikisi de aynı kimyasal kompozisyona sahip olmalarına rağmen sertlik skalasının zıt uçlarına yerleşmiş olmalarından dolayı kristalin yapıları farklıdır. Genel ilgi alanımızı oluşturan kristaller kuvars ya da silikon dioksittir. Kristaller birtakım farklı gruplara ayrılmaktadırlar ki bunlardan "Makrokristalinler" kısmen silisli toprakla dolmuş damar boşluklarında büyürler ve elverişli koşullarda ise Sitrin, Ametist ve Berrak Kuvars adı verilen ve ağırlıkları yüzlerce kiloyu bulan kristal büyüklüklerine kadar ulaşabilirler. Diğer tür olan "mikro kristalinler" ise dünyanın yüzeyine daha yakın yerlerde büyürler, küçük ve mat kristallerden oluşurlar.⁶

Taşlar, içerdikleri kristal yapılarından dolayı sürekli titreşim halinde ve buna bağlı olarak elektrik akımları yaymaktadırlar. ⁷taşların moleküler yapılarını sürekli titreşen canlı bir organizmaya benzetecek olursak, bu yapı insan vücudu ile farklı koşullarda temas haline geçtiğinde elektrik yükünü deşarj ederek kötü elektriği bünyesine almaktadır. Bu yapıları itibarıyla insan bünyesinin ürettiği veya dışarıdan aldığı elektrik akımlarıyla da tepkimeye girerek insanlarla aralarında elektriksel bir bağ oluştururlar. Vücudun salgıladığı ya da yaydığı elektrik akımının düzeyine bağlı olarak, taşlarla içerisine girilen iletişim farklı güç seviyelerinde ortaya çıkmaktadır. Bu iletişim bazen fiziksel olarak gerçekleşirken bazen ise , akli, ruhi ve

⁵ Величко, 1997:5,8.

⁶ Chase,Pawlik, 2002:23,31.

⁷ Ayrıca kişilik ile yüksek kişilik arasındaki boşluk arasında köprü kurarak meditasyon yaptığına inanılan "lazer kuvarısı" sadece estetik görüntüsünden dolayı ilgi çekmemiş aynı zamanda bu kristal oldukça yüksek frekanslardaki beyaz ışığı emerek saklayabilmiştir. Dolayısıyla bu tür kuvarıslar, lazer ışık huzmelerinin sınırlarını da kendi içlerinde saklamaktadırlar. Enerji veya beyaz ışık huzmesi bu kristalden belli bir hız düzeyinde geçirildiğinde kristal bu ışığı metali kesecek güce ulaştırır. (Group of Five,2010,p.39).

duygusal boyutta bir algıdan ibaret olur ki taşların parapsikolojik etkisi denen yönü de nitekim bu bağlamın uzantısıdır.⁸

Kuvars ve kristalinler insanların vücut yapılarına bağlı olmak koşulu ile bünyelerinde ortaya çıkan negatif enerjinin vücuttan atılmalarını sağlar. Dolayısıyla ortamdaki ve insan vücudundan topladığı negatif elektrik yükünün atılması için berrak Kuvars Kristali gibi taşlar düzenli olarak temizlenmeli ve şarj edilmelidir. Belli bir süre zarfında taşlar, farklı formlarda negatif ve statik enerji biriktirerek, bu enerji negatif düşünce ve duyguların oluşmasına neden olmak suretiyle, elektronik kirliliğe ya da dengesiz elektromanyetik enerji oluşmasına neden olur. Bu nedenle, alınan bu kötü ve dengesiz elektrik yükünün Malahit ve Lazurit gibi taşlardan atılabilmesi için, taşların bir hafta boyunca deniz tuzuna gömülerek bekletilmesi sonucunda taşlara geçen bu kötü enerji tuza aktarılır ve tuz ise fırlatılarak kötü enerjiden kurtulmak mümkün olur. Buna ilave olarak taşların yağmurlu, karlı ve elektrikli, fırtınalı havalarda dışarıda bırakılmaları da taşların üzerlerinde biriken dengesiz enerjinin atılmalarını sağlar.⁹

Bir tür kristal olan Kuvars taşı yüzyıllardır alternatif tıbbın pratikleri arasında yer almakta olup, insanın bedensel ve ruhsal sağlığı üzerine yapmış olduğu etkiler, insanoğlunun yüzyıllar içerisinde oluşturduğu gözlem ve deneyimleri sonucunda oluşan bellek rafından alınan bilgiler arasındadır.

Organizma ve kristal arasında kurulan bu ilişki, yüzyıllardır bir çok organik ve mineral taşlara duyulan itibarı akla uygun hale getirmekte olup, tecrübe ve gözlemlere dayalı olarak kabul gören bir takım inanç ve rivayetlere açıklama ya da rasyonel bir bakış açısı getirir. Nitekim konuya ilişkin olarak bilim adamları taşlar ve insanlar arasında kurulan bilgi bağına ilişkin bazı savlar ortaya atmaktadır. Bu düşünceye göre, taşlara ait olan minerallerde mikro maddeler bulunmaktadır. Yani elektrondan da küçük olan ve maddeyi ve o maddeyle ilgili kişiyi de saran zerre kadar küçük maddelerdir. Bu nedenle de 'bio-ritmi' birbirine uyuşan böyle varlıkların bilgi bağı normal kabul edilmiştir. Bu görüşün asıl anlatmak istediği takıldaki değerli taşların sadece süs eşyası olmayıp, üstelik onu takan kişiyle bio-ritminin uyuşup uyuşmamasına göre insana etki etmesidir. Nitekim, ilgi çekicidir ki bazı insanlar ellerinde hiçbir teknolojik cihaz olmadan farklı minerallerin ve madenlerin yerlerini toprağın hayli altında olmasına rağmen, tespit edebilmektedir. Bilim adamları, insanların yüzde doksanının bu yeteneklere sahip olduklarını ama onları kullanabilmek için

⁸ Chase, Pawlik, 2002:23,31.

⁹ Chase, Pawlik, 2002:23,31.

tekrar tekrar denemeleri ve konu üzerinde çalışmaları gerektiğini söylemektedirler. Farklı astroloji uzmanlarının bazen farklı yorum yapmasına rağmen onların hepsinin kabul ettiği bir gerçek şudur ki, taşın ve onu taşıyan kişi arasında güçlü bir psikolojik bağ oluşur ki bu bağ insan üzerinde olumlu yönlendirme etkisine yol açar.¹⁰

AKİK TAŞI VE İNSAN ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Kristalin bilimsel olarak oldukça uzun ve ciddi araştırmalar sonucunda canlı bir organizmaya sahip olduğu ve buna bağlı olarak kuvars kristali hakkında tedavi edici yönüne ilişkin ortaya konan bilgilere paralel olarak, kuvars ailesinden olan akik taşının da bu yöndeki etkilerinden bahsetmek akla aykırı görünmemektedir.¹¹ Nitekim, Hint dilinde "*Raat Ratuva*" olarak bilinen akik taşı "*kriptokristalin-kuvars*" ailesine ait renkli bir taştır. Dolayısıyla kuvars kristalinde olduğu gibi akik taşının da iyileştirici elektriksel gücünden oldukça eski zamanlardan beri söz edilmekte olup, örneğin Türkmen topluluklarında, akik taşının, hücrelerin titreşimsel elektriğini düzenleyerek, sağlıklı hücreleri iyileştirici etkilere sahip olması tansiyonu düzenlemesi kan basıncını artırması ve ağrıyan bölgeye temas ettirilerek ağrının çekilmesi gibi özellikleri tecrübe ve deneyimler sonucunda ulaşılan tespitler olduğundan bahsedilmektedir.¹² Akik taşına yönelik antik inançlardan birisi gereğince körlüğü tedavi ettiği ve görme yeteneğini artırdığıdır. İngiltere de British Museum'da bulunan "büyülü taş" koleksiyonunda üzerinde hilal şeklindeki aya bakan bir kertenkele tasviri ile hakkedilmiş olan alaca akik taşı bu inancı somutlamaktadır. Zira hakkedilmiş bu figürün üzerinde Yunancada "kör" anlamına gelen bir yazı bulunmakta olup körlük tedavisinde kullanılmaktadır.¹³ Günümüzde bile akığın ürettiği belli bir radyasyon dozunun tıp tarafından kullanıldığı konusunda bilgiler mevcuttur.¹⁴

Ayrıca, Akik taşının "gece ateşi" hastalığı için oldukça iyi bir tedavi yöntemi olduğu da yine uzun zamanlardan beri itibar edilen alternatif bir tedavi yöntemidir. Bu yöntemlerden biri gereğince: Hintçe adı ile *Ratuva*, hastanın ayaklarının altına yavaşça sürülür ve böylece vücutta bulunan fazla ısıyı alarak hastanın ateşini düşürür. Bu özelliğinden dolayı da akik taşına Hint dilinde "Gece ateşi taşı" anlamına gelen "*Ratjari Mohara*"¹⁵

¹⁰ Величко, 1997: 5,8.

¹¹ Cecilia, 1982: 1-35.

¹² Sibel Kılıç "Öwez Muhammet Söyünov ile yapılan görüşme" (Aşkabat alan araştırması Ağustos-Eylül,Kasım)Türkmenistan, 09.09.2010

¹³ Mirzoeff, 1985: 55,56.

¹⁴ Khramov, 2003:34.

¹⁵ rat=gece, Jari=ateş, mohara= taş

denilmektedir. Nitekim son yıllarda taşların insan sağlığı ve psikolojisi üzerine yapılan bilimsel araştırmalar artmakta ve mikro maddelerdeki değişimlerin izlenmesi ile taşlar ve sağlık arasında doğrudan ilintiler kurulmaya çalışılmak suretiyle müspet bilim alanları içerisinde yerini almaya başlamıştır.

TAŞLAR VE ALTERNATİF TIP PRATİKLERİ

İlkel dönemlerin uygarlık seviyesi ve bilimsel bilginin henüz mevcut olmayan yapısı göz önünde bulundurulduğunda, insanoğlunun sağlığına yönelik bir takım alternatif tedavi yöntemleri geliştirilmesi oldukça doğaldır. Bu bağlamda bugünün uygarlık ve bilimsel düzeyi doğrultusunda “alternatif tıp” olarak kabul ettiğimiz taşlarla tedavi yöntemlerini anakronistik olarak dönemlerinin “pozitif tıp” metotları olarak tanımlamak gerekir. İlgili tıbbi metotların etkinliğinin doğrulanması, bugünkü gibi kısa zaman dilimlerinde gerçekleşen deneysel ve bilimsel veriler ışığında değil, tabiatıyla bellek rafında saklanan deneme yanılma metodunun sonuçları vasıtasıyla uzunca süreçler sonucunda gerçekleşmiştir. Bu metotların pratiklerinden birisini taşların renk, doku ve organik ve inorganik özellikleri arasında bağ kurulmak suretiyle onların deva taşına dönüştürülmesi yer alır. Nitekim ilkel dönemlerde isimsiz olarak doğada yerini alan değerli ve yarı değerli taşlara verilen adlar, dönemlerinin pozitif tıp verilerinin tecrübeleri doğrultusunda ortaya konmuştur. Takı tasarımlarında, süsleme ve fiziksel/psikolojik şifa sağlama gibi yüksek fonksiyonları ile dikkat çeken taşların özgün doğasına ve taşların fonksiyonlarına ait bir terminoloji bulunmakta olup, bu terminoloji taşlar ve yaşam arasında kurulan “içsel iletişim” olanağını sağlayan bir köprü görevi görmektedir. Taşların insan bedeniyle kurması beklenen ilişki ve fiziksel iletişim nedeniyle, tenle teması son derece büyük bir öneme sahip olup, değerli ve yarı değerli taşların kompozisyon organizasyonunda dikkat edilen bir özelliktir. Bu nedenle genellikle taşın arka kısmı tene dokunacak şekilde tasarlanması söz konusu olmuştur. Teoriye göre, hasta taşla tedavi edilirken, cilt bezleri seviyesinde bir etkileşim ortaya çıkar. Dermal enzimler ise böylece taşlar vasıtasıyla temasa geçtikten sonra kimyasal bir tepkime meydana gelerek, bu durum kan akışına transfer edilir. İlgili kimyasal tepkime sayesinde taşlarda bulunan mineraller kan ile birlikte damarlarda akarak ihtiyacı olan organı besleme yoluna giderek oradaki eksik olan enzimin takviyesini yapar. Bu teori Litoterapi ile şifa bulan bireyin elde ettiği etkiyi açıklayıcı bir durumdur. Bir takım araştırmaların işaret ettiğine göre taşların enerjiyi emme kabiliyetleri, insanın fiziksel bünyesini rezonans aracılığı ile etkilemektedir. Akupunktur noktasına yerleştirilen taşlar titreşim notaları oluşturarak, üzerinde buldukları

noktayı uyarmak suretiyle, noktanın bağlı olduğu meridyene aracılık yaparlar. Böylece titreşimler noktanın bağlı olduğu organa ileterek iyileşmesini sağlarlar.¹⁶

Ayrıca *Litoterapi* uygulaması kapsamında, vücudun her bir bölgesi ve noktası için çare olan taşlar mevcut olup, bu taşlar ve bedenin belli noktalarına faydaları bağlamında bir tipoloji oluşturulmuştur. Örneğin kan rengine sahip olan yakut, göz rengi ile ilişkilendirilen zümrüt, böbrek anlamına gelen nefrit, kolik anlamına gelen yeşim taşı, alkolizmden koruduğu tecrübe edildiği için alkolsüz anlamına gelen ametist taşı, demir içermesi nedeniyle “kantaşı” adı verilen ve kan hastalıklarının tedavisinde kullanılan mineral, bahsi geçen terminolojiye örnek oluşturmaktadır. Dolayısıyla görüldüğü üzere tarih boyunca taşlar hem fiziksel hem de metafiziksel olarak güçlerine sığınarak iç ve dıştan gelecek her türlü olumsuzluk ve hastalıklara karşı hem aktif hemde pasif bir savunma ve savaş aracı olarak itibar edilmişlerdir.

Taşların insan bedeni ve ruhu üzerindeki etkileri üzerine yapılan çalışmalar üç temel işlev üzerine şekillenmekte olup bunlar, taşın fizyolojik etkileri psikolojik etkileri ve konumunuz dışında tutulan batıl etkileridir. Birinci türde, taşın organik yapısal özellikleri ile insan bedeninin organik yapısı arasında kurulan bağ, taşın insan bedenin statik elektriğinin dengelenmesi konusunda faydalanılması, gibi konulardaki müspet faydalar çalışma sahasını oluşturur. Kum şeklindeki minerallerin bedenin içine alınarak yapılan tedavi yöntemini ifade eden Litoterapi konuyu somutlaştırması bakımından ilgi çekici bir örnektir.

Sadece Kuvars Kristali ve Akik Taşının değil hemen hemen tüm değerli ve yarı değerli taşların, alternatif tıp alanında kullanılması eski dönemlerden günümüze değin süregelen bir alışkanlıktır. Bunlar arasında elmas, zümrüt ve yakut Tibet tıp biliminin en önemli alternatif tıp pratikleri arasında yer alır. Tibetliler eskiden zümrütü, sıcak deve sütüne katarak, zehirlenen insanlara içirmek suretiyle tedavi etmek için kullanmışlardır. Taş vasıtası ile vücuttaki zehir emilerek, vücuda yayılması önlenmeye çalışılmıştır.

Sağlık için kullanılan diğer bir taş ise şifa olmayacağı hiçbir derdin olmadığı düşünülen, hastalıklardan korunma anlamına gelen yakuttur. Öyle ki, sindirim bozukluklarında, sağırılıkta, beslenme sorunlarında, yutmak suretiyle tedavi yoluna gidilmiştir. Polonya’da günümüzde dahi yakuttan yapılan içki, solunum hastalıklarında, boğaz ağrılarında ve soğuk algınlığında tedavi yöntemi olarak kullanılmaya devam etmektedir. Bu yöntem günümüzde hala Pakistan ve Hindistan da kullanılmakta ve hatta

¹⁶ Group of Five,2010: 12.

oralarda bu yöntemle yapılan ilaçlar Britanya’da yaşayan bu kökenden gelen insanlar tarafından kullanılmaya devam etmektedir Bu konudaki ilgi çekici uygulamalardan biri ise, taşların toz haline getirilerek çeşitli yöntemlerle vücuda adapte edilmesidir. Bunlar arasında, örneğin ezilmiş yakutun, tütün gibi içe çekilerek solunması, elde edilen tozun, baharatlara karıştırılmak suretiyle ağız yoluyla vücuda direkt olarak alınması ya da yaralı bölgeye sürülerek vücutla temas ettirilmesidir.¹⁷

Yakut taşında yüzde sekiz oranında bulunan “yakut asitinin” organizmada yaşlılığı bile önleyerek vücudun daha sağlam olmasını, kalp kaslarının güzel çalışmasını sağlamasını mümkün kılabileceği ve hatta sigaranın zararlarını belli bir derecede nötrleyerek kanseri önleyebileceği ifade edilmektedir. Tibetlilerin yanısıra Eski Hint kaynaklarına göre, taşlar uzaydan gelen yedi tür enerjiyi emerek sindirmektedir. Modern bilimde ise bu yedi tür enerji kavramı henüz hiçbir şekilde açıklanamamıştır. Ancak uzaydan ve Güneşten gelen bazı ışınların, örneğin gamma-ışınlarının, morötesi ışınların taşlara tesir ettiği bilinmektedir.

Organik ve mineral taşların etkisinden maksimum düzeyde faydalanmak ve olumlu etkiler sağlamak için riayet edilmesi gereken bir takım noktalar vardır. Örneğin, taşla tedavi yönteminde her ne kadar ten ile teması gerekli olsa da, bu bütün kuvars ailesinden olan kristaller için geçerli olan bir durum değildir. Kuvars ailesi içerisinde Ametist, Sitrin ve diğerlerinin deri ile direk teması gerekirken diğerleri için temas gerekli değildir. Bu kristaller ve taşlar aynı zamanda pamuktan ya da ketenden yapılmış keseler içerisine konularak cepte taşımak sureti ile de faydalanılması mümkündür. Bir kristalden en üst düzeyde verim alabilmek için kristal tedavi edilmek istenen bölgeye mümkün olduğu kadar yakın bir şekilde yerleştirilmesi gerekir. Diğer bir konu ise her defasında sadece tek bir kristali taşımak ideal yöntemlerden birisidir. Ancak bazı durumlarda ise birden fazla parçayı taşımak mümkün olabilmektedir. Bir kristali taşıma süresi amaca ve beklenen etkiye göre değişiklikler arz etmesi mümkündür. Bu süre birkaç dakikadan birkaç saate varan bir zamanı kapsayabilir. Genel olarak takı olarak taşıdığımız kristal ya da taşları geceleri üzerimizden çıkartıp uzaklaştırarak, taşların deşarj olması için dinlenmeye bırakılmalıdır. Eğer Sitrin gibi bir kristali örneğin sindirim sorununu tedavi etmek için cilt ile temas edecek şekilde taktığımızda genellikle böylesi bir kristalin birkaç saatten daha fazla takılmaması gerekmektedir.¹⁸ Dolayısıyla görülmektedir ki, taşların alternatif tıp aracı olarak kullanılmaları, rastlantısal olarak değil, bir takım sistematik uygulamaları gerektirmekte

¹⁷ Mirzoeff, 1985:55-56.

¹⁸ Group of Five, 2010:17-18.

olup her bir taşın uygulama pratiği ve şekli taşın özgün tabiatına ve organik özelliklerine bağlı olarak değişmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Organik ve mineral taşların insan sağlığı üzerine etkileri ve alternatif tıp alanında kullanım pratikleri dünya üzerindeki tüm toplulukların ortak ilgi alanlarını oluşturur. Her ne kadar konuya ilişkin oluşturulan terminoloji ve rivayetler toplumların milli yapılarına paralel olarak farklılaşsa da, ilginçtir ki birbirinden tamamen bağımsız, izole ve etkileşimsiz toplulukların uygulama pratikleri birbirine şaşırtıcı şekilde benzemektedir. Örneğin akik taşının görme üzerinde yaptığı etkiler ve buna ilişkin oluşturulan milli söylencelerde biçimsel olarak farklılıklar görülmekle beraber Yunanistan ve Türkmenistan örneğinde görüldüğü üzere, öz olarak ortaklıklar görülmektedir. Çünkü ilgili pratikler öğretilen değil süreç içerisinde yaşam tecrübeleri içerisinden kendiliğinden damıtılan tecrübe, deneyim ve birikimlerinden oluşan bilgi yığınlarıdır. Bir başka deyişle, organik ve mineral taşların, insan organizmasıyla oluşturduğu ahenk, taş ile önemli ölçüde muhatap olan insanoğlunun süreç içerisinde kendisini hissettiren, doğal bir çıkarımıdır. İnsan ve taş arasındaki süreç içerisinde fark edilmek suretiyle öğrenilen “organik uyuşma”, insanları tabiatıyla bu uyuşmadan maksimum düzeyde fayda sağlamak için bilinçli, sistematik ve organize davranış modelleri sergilemesine neden olmuştur. Böylece, taşlar, ezilerek tozlarının yutulması, ritmik dokunuşlarla bedenin *çakra* adı verilen stratejik noktalarının uyarılması vb. gibi uygulamalarla bir takım tecrübeler edinilmiş ve edinilen tecrübelerin tutulduğu tarihsel bir hafıza kaydı sayesinde uzun vadede anonim bir takım bilgi ve tecrübeler veri tabanı oluşturulmuştur

Bu nedenle organik ve mineral taşlar erken dönemlerden günümüze değin ilgi ve önemini koruyarak, gerek çeşitli beden takı ve aksesuarlarında, gerekse günlük yaşama yönelik aksesuarlarda ten ile direkt ya da dolaylı temasının sağlanması suretiyle, hem fizyolojik hem de psikolojik deva aracı olarak kullanılmaya devam etmektedir. Ancak bu noktada hassasiyetle dikkat edilmesi gereken husus, taşların fizyolojik ve psikolojik tedavi yöntem ve pratikleri tıbbi teşhis ve tedavi yöntemlerine tercih edilmesi gereken ana referanslar değil bilakis, pozitif bilime yardımcı ve destekleyici ara referanslar olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada vurgulanmak istenen asıl tema, insan organizması ile paralellikleri bulunan ve insanlığın erken dönemlerinden itibaren fark edilerek, bilimsel yönleri henüz keşfedilmediği için “büyülü kristal” ve “tılsımlı taş” adı altında kavramsallaşan doğal taşların, tüm dünya toplulukları tarafından kesintisiz olarak günümüze değin, tedavi maksadıyla kullanılmaya devam etmesini

bilimsel bir zemine oturtmaya çalışmaktır. Ancak bu zemin tıp biliminin önünde değil, karşılıklı etkileşim halinde birbirlerinin verilerinden faydalanılması gereken yönüne vurgu yapılmak istenmiştir.

Çalışmanın dolaylı olmakla birlikte, yaşam realitesine dönük olarak oldukça önemli bir takım mesajları içerisinde barındırmaktadır. Bunlardan birincisi, bu çalışma nezdinde organik/mineral ve sentetik taşlar arasındaki farka bir kez daha dikkat çekmek suretiyle gerek estetik gerekse fonksiyonellik açısından bilinç kazandırarak, taşlara ilişkin hurafe ve batıl inançları en aza indirmektir. Buna bağlı olarak ilgili taşlara ilgili konularda duyulan rağbetin rastlantısal olmaktan ziyade bilinçli bir yaklaşım gerektirdiğine dolaylı bir vurgu yapmak suretiyle, söz konusu çalışmanın konu ile ilgilenen kişilere referans oluşturacağı düşünülmektedir.

Bunların yanısıra, taş enerjisi ve insan enerjisi arasında kurulan somut ve bilimsel ilişkiyi hareket noktası kabul ederek konuya ilişkin bir öneri ortaya koymak gerekirse; modern çağın, metropol yaşantısı içerisinde yüksek düzeyde stres altında varlığını sürdüren ve gerilim altında yaşamasına bağlı olarak olumsuz elektrik yükü ile şarj olan bireylerin , toprak ile irtibatlılığına alternatif olarak, bu eksikliği taşlar vasıtası ile ikame edebilecekleri düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

ATAYEV,G., Sähet Öwezberdiýew, "Yuwelirniye Izdeliye Türkmen, Türkmenleriň Zergärçilik Önümleri (çev: B.Söyunov), Türkmenistan SSR Bilim Topluluğu Jemgiyeti Rotaprinti, Aşgabat 1988,s.17.

BELL, Lynda Lee, "Drinking water container containing gemstones and crystals " ,USA Patent Application Publication, May 25, No: US2006/0111540 A1,2006, p.7.

CECILIA, F.Clein, "Woven Heaven, Tangled Earth A Weaver's Paradigm of the Mesoamerican Cosmos", *Annals of the Academy of Science*, V.385 New York,May 1982, p. 1-35.

CHASE, Pamela & Jonathan Pawlik, *Healing With Gemstones*, Career Press & New page Books, New Jersey, USA 2002, p.34,44.

DURDYÝEWA,Maya, " Daşlaryň syrly dünýäsi" Gurbansoltan Eje Jurnali. Aşgabat,2006.N.2 ,s.27.

GROUP of Five, *Crystals and Stones: A Complete Guide to Their Healing Properties*, USA California, North Atlantic Books,Berkeley, 2010.

GURBANDURDYÝEWA , Annabibi, "Gözelligiň Gözbaşy Bolan Türkmen Şaýsepleri we Zergärçilik Sungaty Hakynda" *Edebiyat We Sungat*, 21 Ağustos 2009.

Ф. К. Величко (F.K.Weliçko), *Камни: мистика и реальность* , Санк - Питербург. Издательство : " Библиополис" (Sank-Piterburg. İzdatelstwo: "Bibliopolis"),1997 ,p.5,8.

JOHARI, Harish, *The healing power of gemstones: in Tantra, Ayurveda, & Astrology* Destiny Books,Vermont-Rochester USA, 1998,p.172.

KHRAMOV,Victor, (Ed), Complied: Jeren Taimova, Ludmila Glazovskaya,Ruslan Muradov,Allaberdy Orazov *Turkmen Jewellery*, Aşgabat,Turkmen Döwlet Habarları 2003, s.34.

MIRZOEFF, Judith, A Taste For Ancient Gems And Modern Metals, *New Scientist*, 19-26 December 1985, p. 55, 56.

STACEY, Dennis, *Crystal Gaze*, *New Scientist* ,24 Jun 1989,p.73.